

Τηλεοπτικός Δημοσιογραφικός Λόγος

Ενότητα 6: Μοντέλα οργάνωσης των τηλεοπτικών ειδήσεων

Περικλής Πολίτης, Αναπληρωτής Καθηγητής

Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ

Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

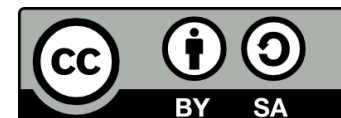

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΜΟΝΤΕΛΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

1 Δια-μεσικά μοντέλα οργάνωσης (1)

- Τα **πρακτορεία ειδήσεων**, που παίζουν ουσιαστικό ρόλο στη **μορφοποίηση των πληροφοριών**, παίζουν τον ίδιο αυτό ρόλο στο επίπεδο των οργανωτικών προτύπων του ειδησεογραφικού λόγου.
- Το φαινόμενο αυτό οφείλεται αφενός σε τεχνολογικούς λόγους και αφετέρου σε λόγους που σχετίζονται με τη σύνταξη των δημοσιογραφικών άρθρων.

Η **μηχανοργάνωση των δικτύων μετάδοσης** ανάμεσα στο πρακτορείο και το μέσο που χρησιμοποιεί τις πληροφορίες του πρακτορείου ουσιαστικά **επιταχύνει τη διαδικασία τυποποίησης των περιεχομένων των άρθρων**, όπως συμβαίνει με τα **τηλεγραφήματα** των πρακτορείων, τα οποία στην εποχή μας θεωρούνται **κείμενα έτοιμα** να δημοσιευτούν σε μια εφημερίδα ή να διαβαστούν σε ένα τηλεοπτικό δελτίο

1 Δια-μεσικά μοντέλα οργάνωσης (2)

- Η διαδικασία τυποποίησης βάσει κάποιου μοντέλου, που αρχίζει από το πρακτορείο ειδήσεων και ολοκληρώνεται σε κάθε μέσο είναι κι αυτή δια-μεσική, και από το ένα μέσο στο άλλο (τύπο, ραδιόφωνο, τηλεόραση) αναγνωρίζουμε κοινούς τρόπους γλωσσικής επεξεργασίας του αρχικού μηνύματος.
- Έτσι, στο επίπεδο του λεξιλογίου, ταυτόσημες εκφράσεις και κλισέ κυκλοφορούν ανάμεσα σε διαφορετικά μέσα.

1 Δια-μεσικά μοντέλα οργάνωσης (3)

- Αυτό που ισχύει στο γλωσσικό επίπεδο ισχύει εν μέρει και στο επίπεδο της εικόνας.
- Τα κανάλια, όπως είναι γνωστό, προμηθεύονται εικόνες από **διεθνείς τράπεζες εικόνων**. Για την Ευρώπη υπάρχει το EVN (Exchange Video News), ένα χρηματιστήριο ανταλλαγής θεμάτων επικαιρότητας, που το διαχειρίζεται η UER (Union Européenne de Radiodiffusion). Κάθε μέλος του δικτύου προσφέρει εικόνες σ' αυτή την τράπεζα, η οποία τις αναδιανέμει τρεις φορές τη μέρα.
- Από ένα γαλλικό κανάλι σε ένα άλλο αλλά και από ένα ευρωπαϊκό κανάλι σε ένα άλλο διακρίνει κανείς **ταυτόσημες εικόνες που πυροδοτούν εντελώς όμοια σχόλια**.

2 Τα σενάρια ως μοντέλα οργάνωσης (1)

- Πρέπει να δεχθούμε επανερχόμενες κατηγορίες συμβάντων ή, ακόμη, “οικογένειες συμβάντων”.
- Ορισμένοι μελετητές έχουν αναλύσει την οργάνωση αυτών των οικογενειών συμβάντων σε σενάρια που μπορούν να αναπαραχθούν και τα οποία αποτελούν μοντέλα.

2 Τα σενάρια ως μοντέλα οργάνωσης (2)

- Η Francine Cicurel, για παράδειγμα, προτείνει, ακολουθώντας το έργο του van Dijk, να κρατήσουμε τον όρο “**σενάριο**”, για να δηλώνουμε τη *στερεοτυπική ακολουθία ενεργειών και τους τρόπους διασύνδεσης των ενεργειών αυτών*.
- Τα σενάρια αυτά έχουν το πλεονέκτημα ότι **φυλάσσονται στη μνήμη του αναγνώστη** και ενεργοποιούνται ξανά όταν αυτός συναντήσει *συμβαντολογικά δεδομένα που αντιστοιχούν σε γνωστό σενάριο*.
- Μια τέτοια προσέγγιση θα μας βοηθούσε να διακρίνουμε αυτά τα σενάρια και, ταυτόχρονα, να εντοπίσουμε στρατηγικές **προβλεψιμότητας** και **αναγνώρισης** που μπορούν να επανεπενδυθούν στην περίπτωση της συναναστροφής με την τηλεόραση.

2 Τα σενάρια ως μοντέλα οργάνωσης (3)

- Η Cicurel, στην προέκταση αυτής της μελέτης και σε σχέση με το αντικείμενο του υλικού της, την **αφήγηση μιας φυσικής καταστροφής**, προτείνει την ακόλουθη τυπολογία:
 - το συμβάν-πυρήνας
 - οι συνέπειες
 - τα προηγούμενα συμβάντα
 - το πλαίσιο
 - η περιοδικότητα του συμβάντος-πυρήνα
 - το υπόβαθρο ή το σχόλιο
 - η λεκτική αντίδραση
 - οι παράλληλες ιστορίες.

Ειδήσεις/ρεπορτάζ για σεισμό (1)

- Οι σεισμοί καταλήγουν, όχι σπάνια, σε θανάτους και καταστροφές, όπως και τα τροχαία δυστυχήματα. Έχουν, όμως, σημαντικές διαφορές μεταξύ τους ως «ιστορίες».
- Τα δυστυχήματα είναι συμβάντα με έμψυχους «δράστες» ενώ οι σεισμοί προκαλούνται από απρόσωπους «δράστες», τις δυνάμεις της φύσης –“acts of God”, σύμφωνα με λαϊκές δοξασίες (Scraton 2003: 419).

Αυτό σημαίνει ότι οι ειδήσεις και τα ρεπορτάζ για σεισμούς πρέπει να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα σε μια «φυσική ιστορία» που εκτυλίσσεται ανεξάρτητα από (και ενάντια) στη θέληση ανθρώπινων υποκειμένων και μια αφήγηση που αναπαριστά υποχρεωτικά μian «ανθρώπινη ιστορία».

Ειδήσεις/ρεπορτάζ για σεισμό (2)

- Τα δημοσιογραφικά ρεπορτάζ έχουν καθιερώσει και αναπαράγουν μια **αξιοσημείωτη ομοιομορφία**, όταν αναπαριστούν ορισμένα συμβάντα ως φυσικές καταστροφές.

Μπορεί κανείς να διακρίνει μια **φορμουλαϊκή και χρονική προσέγγιση**

-των **φυσικών καταστροφών**,

των άμεσων **αποτελεσμάτων** και

των μακροπρόθεσμων **συνεπειών** τους,

η οποία στηρίζεται στις συμβάσεις των ρεπορτάζ για πολέμους, εγκλήματα, βία και προσωπικές τραγωδίες».

- Αυτή είναι μια έμμεση παραδοχή από μεριάς του συγγραφέα ότι **οι σεισμοί, για να αποδοθούν γλωσσικά, πρέπει να αφηγηματοποιηθούν.**

Ειδήσεις/ρεπορτάζ για σεισμό (3)

- Ο μεγάλος όγκος των λεπτομερειών αφορά τις **συνέπειες** είτε για απώλειες ζώων ή για υλικές καταστροφές.
- Αυτό δείχνει την κατεύθυνση που ακολουθεί η αφηγηματοποίηση στις τηλεοπτικές ειδήσεις/ρεπορτάζ για σεισμούς, καθώς **οι ανθρώπινες απώλειες αντιπροσωπεύουν το στοιχείο της περιπέτειας**, δηλαδή της αιφνίδιας ανατροπής μιας κατάστασης ισορροπίας, που είναι απαραίτητη σε μια αληθινή αφήγηση.
- Διακρίνονται, λοιπόν, τα εξής δομικά στοιχεία:

1 Ο χαρακτηρισμός και ο πυρήνας του συμβάντος (1)

- Οι συμπαραθέσεις που χαρακτηρίζουν έναν σεισμό διατάσσονται σε μια κλίμακα εκφραστικής έντασης, που δεν αντιστοιχεί απαραίτητα στην πραγματική ισχύ του σεισμού:

δυνατός/μεγάλος/ισχυρός/φοβερός/σφοδρός/καταστροφικός/μοιραίος σεισμός ή *ισχυρή/ισχυρότατη σεισμική δόνηση*. Στη δεύτερη περίπτωση η είδηση δεξιώνεται τον λόγο της σεισμολογίας.

- Συνηθέστατη είναι και η δημοσιογραφική μυθολογία για τον Εγκέλαδο. Εκφράσεις όπως *νέο/φοβερό χτύπημα/επίσκεψη (!) του (φονικού) Εγκέλαδου* ή *πληγές από τον Εγκέλαδο* αποτελούν –όπως και στην περίπτωση του «Μολώχ της ασφάλτου»– γλωσσικές μεταφορές που προέρχονται από την οντολογική μεταφορά Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΘΕΟΣ-ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΑΣ/ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ.
- Επίσης, σε ειδήσεις/ρεπορτάζ εντυπωσιασμού τη θέση του Εγκέλαδου παίρνουν συχνά τα ρίχτερ ως μετωνυμία του σεισμού (*φονικά ρίχτερ, τα ρίχτερ που σκόρπισαν τον τρόμο/ χτύπησαν την τάδε περιοχή, ο χορός των ρίχτερ* κ.ά.). Και οι εκφράσεις αυτές απορρέουν από την προηγούμενη εννοιακή μεταφορά.

1 Ο χαρακτηρισμός και ο πυρήνας του συμβάντος (2)

- Όσον αφορά τον πυρήνα του συμβάντος, η γλώσσα της είδησης στηρίζεται αναγκαστικά στην περιγραφική ακρίβεια του επιστημονικού λόγου, όπως χαρακτηριστικά φαίνεται στο (6.81). Το **μέγεθος του σεισμού**, το **εστιακό του βάθος** και οι **συντεταγμένες** του είναι οι απαραίτητες πληροφορίες. Αλλά και στο (6.82), ένα σχετικά πρόσφατο παράδειγμα είδησης για σεισμό από ιδιωτικό κανάλι, όπου είναι εμφανές το επικοινωνιακό ύφος της νεο-τηλεόρασης, δεν παραλείπονται οι πληροφορίες για τη «φυσική» ταυτότητα του συμβάντος.

(6.81)

Από το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο του Αστεροσκοπείου Αθηνών και το Εργαστήριο Γεωφυσικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ανακοινώθηκε ότι σήμερα στις 12.52' οι σειсмоγράφοι του ανέγραψαν ισχυρή σεισμική δόνηση μεγέθους 4,6 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ, που προερχόταν από απόσταση 110 χιλιομέτρων δυτικά της Αθήνας. Το επίκεντρο της δόνησης εντοπίζεται στην περιοχή Ξυλοκάστρου. (ΕΡΤ, Οκτώβριος 1986)

1 Ο χαρακτηρισμός και ο πυρήνας του συμβάντος (3)

(6.82)

Π: Θα πάμε ξανά στην Ασημίνα Στέφα, γιατί ισχυρός σεισμός μεγέθους 6,5 ρίχτερ συγκλόνισε τις Φιλιππίνες.

ΙΣΧΥΡΟΣ ΣΕΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ

P: Ασημίνα Στέφα (on camera)

Ακριβώς. Τρόμος, λοιπόν, στις νότιες Φιλιππίνες από το ισχυρό χτύπημα του Εγκέλαδου, όπως είπες κι εσύ Άκη, 6,5 βαθμοί / εε ρίχτερ χτύπησαν την περιοχή Νταβάο, βρίσκεται στη νήσο Μιντανάο, εε μιλάμε για ένα πολύ μικρό εστιακό βάθος περίπου δέκα χιλιομέτρων, μέχρι στιγμής δεν έχουμε πληροφορίες για θύματα ή σημαντικές υλικές ζημιές, αξίζει βέβαια να σημειώσουμε ότι το νέο αυτό χτύπημα του Εγκέλαδου έρχεται λίγα μόλις εικοσιτετράωρα μετά τα φονικά 8 ρίχτερ στο Περού, που στοίχισαν τη ζωή σε περισσότερους από 550 ανθρώπους, ενώ μέχρι αυτή τη στιγμή πάνω από (πέντε;) χιλιάδες είναι οι άστεγοι (ALTER, Αύγουστος 2007).

2 Οι συνέπειες του σεισμού (1)

- Είναι το σημείο της αφήγησης όπου το φυσικό συναντάται με το ανθρώπινο και οι αδυσώπητες «δυνάμεις της Φύσης» γίνονται οι αρνητικοί πρωταγωνιστές της ιστορίας.
 - Διακρίνουμε τρεις κατηγορίες συνεπειών και αντίστοιχων λεξικών συμπαραθέσεων:
 - τις **πρώτες ψυχολογικές αντιδράσεις** των ανθρώπων που ένοιωσαν / έζησαν τον σεισμό,
 - τις **απώλειες σε ανθρώπινες ζωές** και
 - τις **καταστροφές σπιτιών, δρόμων** κ.λπ.
- Οι ψυχολογικές αντιδράσεις είναι κυρίως ο **φόβος** και ο **τρόμος**.

2 Οι συνέπειες του σεισμού (2)

- Ακριβέστερα, η δημοσιογραφική γραφή προεξοφλεί και αποδίδει σε μεγάλα ανθρώπινα σύνολα, με καταφανή υπερβολή, ένα γενικευμένο αίσθημα πανικού, ένα ρίγος θανάτου.
- Το ρεπερτόριο της γλώσσας των (αποδιδόμενων) συναισθημάτων δημιουργεί κλίμακα: από την **ανησυχία** και την **αναστάτωση** (*έντονη ανησυχία των κατοίκων / οι κάτοικοι είναι ανάστατοι / ισχυρός σεισμός αναστάτωσε τους κατοίκους / η σεισμική ακολουθία έχει θορυβήσει τους κατοίκους*) στην **αγωνία** (*ώρες αγωνίας για τους κατοίκους*) και μέχρι τον **φόβο**, τον **πανικό** και τον **τρόμο** (*οι κάτοικοι ζουν με τον φόβο ενός νέου σεισμού ή νέου χτυπήματος του Εγκέλαδου / εκτυλίχθηκαν σκηνές πανικού / επικράτησε πανικός / οι κάτοικοι βγήκαν έντρομοι από τα σπίτια τους / ο σεισμός σκόρπισε τον τρόμο / τα ρίχτερ σκόρπισαν τον τρόμο / σε κατάσταση σοκ οι περισσότεροι κάτοικοι / οι κάτοικοι έζησαν εφιαλτικές στιγμές*).

2 Οι συνέπειες του σεισμού (3)

- Από τις μέτριας εκφραστικότητας (νεκρές) μεταφορές ξεχωρίζουμε μια «θεατρική», στην έκφραση *εκτυλίχθηκαν σκηνές πανικού* (Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑ), και μια «θεολογική», στην έκφραση *ο σεισμός σκόρπισε τον τρόμο*, που προκύπτει από μια σύνθετη εννοιακή μεταφορά (Ο ΤΡΟΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΣΠΟΡΟΣ > Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΣΠΟΡΕΑΣ), κατ' αντιστοιχία προς εκείνη του *Μολώχ της ασφάλτου-θεριστή*, που είδαμε πιο πάνω.

2 Οι συνέπειες του σεισμού (4)

- Είναι ενδιαφέρον ότι η καταγραφή των απωλειών σε ανθρώπινες ζωές μοιράζεται αρκετά κοινά με τις ειδήσεις για τροχαία δυστυχήματα.
- Κυριαρχούν και εδώ οι **εννοιακές μεταφορές** Η ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΤΥΧΕΡΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ (50 ή 100 κ.λπ. άνθρωποι / άτομα έχασαν τη ζωή τους), Η ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΑΠΟΚΤΗΜΑ (Οι σεισμοί στοίχισαν τη ζωή σε 72 ανθρώπους) (Kövecses ό.π. 55-56, 335) και αδρανείς γλωσσικές μεταφορές με πεδίο προέλευσης τη **γραφειοκρατία** (τουλάχιστον 10 νεκροί είναι ο μέχρι στιγμής / ο προσωρινός / ο μοιραίος / θλιβερός / τραγικός απολογισμός των θυμάτων ή ο θλιβερός κατάλογος μακραίνει όσο περνά η ώρα).

2 Οι συνέπειες του σεισμού (5)

- Δεν λείπουν, φυσικά, και οι **γεγονοτικές αναφορές** στις ανθρώπινες απώλειες, θανάτους ή τραυματισμούς:
*ο σεισμός προκάλεσε τον θάνατο 150 ανθρώπων,
οι νεκροί από τον σεισμό ανέρχονται στους 22,
οι τραυματίες ξεπερνούν τους 300,
εκατοντάδες άνθρωποι αγνοούνται,
χιλιάδες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες
τους,
πολλά άτομα έμειναν άστεγα κ.λπ.*

2 Οι συνέπειες του σεισμού (6)

- Έντονα ρητορική, τέλος, είναι η απεικόνιση των υλικών συνεπειών του σεισμού. Αφθονούν οι «θεολογικές» και οι «πολεμικές» **παρομοιώσεις** (εικόνες Αποκάλυψης μετά το χτύπημα του Εγκέλαδου / οι εικόνες θυμίζουν βιβλική καταστροφή / η πληγείσα περιοχή θυμίζει βομβαρδισμένο τοπίο) και **εννοιακές μεταφορές**, γνώριμες πλέον, όπως Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΤΗΣ (ο σεισμός έδωσε τη χαριστική βολή) ή Ο ΘΑΝΑΤΟΣ / Ο ΟΛΕΘΡΟΣ / Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΕΙΝΑΙ ΣΠΟΡΟΣ > Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΣΠΟΡΕΑΣ (σκορπώντας τον θάνατο / τον όλεθρο / την καταστροφή).

2 Οι συνέπειες του σεισμού (7)

- Χαρακτηριστική είναι και η «ιατρική» μεταφορά *οι κάτοικοι μετρούν τις πληγές τους ή η τάδε περιοχή μετρά της πληγές της*, που προϋποθέτει τη σύνθετη εννοιακή μεταφορά ΕΝΑ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΝΑΙ ΣΩΜΑ > Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΜΟΛΥΣΜΑΤΙΚΗ ΑΣΘΕΝΕΙΑ.
- Χαρακτηριστικές είναι και οι εκφράσεις που περιγράφουν καταστροφές των οικισμών, των σπιτιών, των δρόμων, ακόμη και της ίδιας της γης (*χωριά ισοπεδώθηκαν / σπίτια και καταστήματα υπέστησαν μεγάλες / σοβαρές υλικές ζημιές / δρόμοι άνοιξαν στη μέση / άνοιξε η γη κ.ά.*).

Γιαλαμπούκη, Ε. (2008) Δημοσιογραφικός λόγος και διακειμενικότητα.
Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ, Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Φιλολογίας-Τομέας Γλωσσολογίας.

3 Οι ενέργειες διάσωσης

- Οι λεξικές συμπαραθέσεις του σταδίου αυτού έχουν ως κεφαλή τα **σωστικά συνεργεία**.
- Αντιπροσωπευτικά παραδείγματα είναι τα εξής:
άνιση μάχη με τον χρόνο δίνουν τα σωστικά συνεργεία για τον απεγκλωβισμό των παγιδευμένων / άνδρες των σωστικών συνεργείων προσπαθούν να ανασύρουν τους τραυματίες και τα πτώματα ή σωστικά συνεργεία διεξάγουν έρευνες για τον εντοπισμό αγνοουμένων κάτω από τα ερείπια κ.ά.

4 Η περιοδικότητα του σεισμού

- Το στάδιο αυτό καλύπτεται από το **τεχνικό λεξιλόγιο της σεισμολογίας**.
- Οι πιο συνηθισμένες συμπαραθέσεις αφορούν τη σεισμική δραστηριότητα μετά τον κύριο σεισμό, γιατί συντηρούν το περιπετειώδες στοιχείο της αφήγησης, με άλλα λόγια το ανθρώπινο ενδιαφέρον και την αγωνία για την απρόβλεπτη μελλοντική έκβαση του σεισμού: *την κύρια σεισμική δόνηση ακολούθησαν δεκάδες μετασεισμοί / εκατοντάδες μετασεισμικές δονήσεις / ομαλά εξελίσσεται η σεισμική ακολουθία κ.ά.*

5 Οι λεκτικές αντιδράσεις (1)

- Περιλαμβάνουν κυρίως δηλώσεις της Πολιτείας, των αρμόδιων Αρχών και των σεισμολόγων.
- Παρόλο που τα τελευταία χρόνια οι σεισμολόγοι έχουν μετατραπεί από τη νεο-τηλεόραση σε «πρόσωπα του δράματος» και οι προγνώσεις, οι διαπιστώσεις και οι συμβουλές τους τροφοδοτούν έντονους διαξιφισμούς στα τηλεοπτικά δελτία, θα περιοριστούμε μόνο στις εκφράσεις που αφορούν τις πολιτικές αρχές, καθώς ο λόγος των σεισμολόγων είναι φιλοξενούμενος του δημοσιογραφικού λόγου.

5 Οι λεκτικές αντιδράσεις (2)

- Αξίζει, λοιπόν, να σημειωθεί ότι στην κατακλείδα των ειδήσεων για σεισμούς επιστρέφει η **υψηλή ποικιλία** και το **ουδέτερο ύφος**, που υποστηρίζονται από την **παθητική φωνή**: εκφράζονται φόβοι για αύξηση του αριθμού των θυμάτων (αλλά και οι Αρχές εκφράζουν φόβους ότι ο αριθμός των θυμάτων θα αυξηθεί) / εκφράζονται φόβοι για μετασεισμούς / αναφέρθηκαν μόνο υλικές ζημιές / δεν υπάρχουν αναφορές για θύματα ή σημαντικές υλικές ζημιές / δεν αναφέρθηκαν ζημιές κ.λπ.
- Τέλος, όταν το μέγεθος του σεισμού είναι μεγάλο και οι καταστροφές εκτεταμένες, ακούμε τη φορμουλαϊκή διατύπωση **σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης κήρυξε τη χώρα ο πρωθυπουργός**.

5 Οι λεκτικές αντιδράσεις (3)

- Οι αναλύσεις αυτές, που αφορούν τον γραπτό Τύπο, αποδεικνύονται κατάλληλες και για μια προσέγγιση του τηλεοπτικού δελτίου.
- Επειδή το τηλεοπτικό δελτίο δεν διαθέτει διάρκεια ισοδύναμη με τον χώρο που διαθέτει η εφημερίδα, αυτή η ποσοτική διαφορά επηρεάζει τις υπερδομές που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

5 Οι λεκτικές αντιδράσεις (4)

- Στα τηλεοπτικά δελτία των 14.00' και των 20.00' ορισμένες σημαντικές ειδήσεις προσφέρουν τη δυνατότητα για **μια πραγμάτευση τύπου «φακέλου»**:
 - ένα ή περισσότερα **ρεπορτάζ**,
 - μια **συνέντευξη** ειδικού και / ή αυτοπτών μαρτύρων,
 - μια **ανάλυση** στο στούντιο από έναν ειδικευμένο δημοσιογράφο.
- Είναι ενδιαφέρον να φέρουμε στο φως τα σενάρια τέτοιων τηλεοπτικών ειδήσεων συγκρίνοντάς τα, αν χρειάζεται, με εκείνα που θα μπορούσαμε να βρούμε, για τα ίδια συμβάντα, στον γραπτό τύπο.

3 Οι σεναριοποιήσεις (1)

Εδώ και πολλά χρόνια αρκετοί ερευνητές υπογραμμίζουν το γεγονός ότι ο λόγος του τηλεοπτικού δελτίου παρουσιάζει πολλές αναλογίες με τους μυθοπλαστικούς λόγους αλλά είναι κυρίως ο Gérard Leblanc αυτός που έχει περιγράψει τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους το τηλεοπτικό δελτίο πραγματεύεται την επικαιρότητα μυθοπλαστικά.

3 Οι σεναριοποιήσεις (2)

- Στο πρώτο του βιβλίο, που πραγματεύεται αυτό το θέμα, δείχνει πώς **τα ρεπορτάζ επιδιώκουν να δραματοποιήσουν μια πραγματικότητα που δεν είναι επαρκώς δραματική.**
- Αυτά που ονομάζει **εναύσματα μυθοπλασίας** ενσωματώνονται στα ρεπορτάζ, αφού πρώτα μετασχηματιστούν με βάση **κανόνες που ορίζονται από το τάδε ή το δείνα κινηματογραφικό είδος ευρείας κατανάλωσης, αστυνομικό, κατασκοπείας, περιπέτειας, τρόμου, φανταστικό, ψυχολογικό δράμα.**

3 Οι σεναριοποιήσεις (3)

- Στο ρεπορτάζ που ακολουθεί η αναφορά στη μυθοπλασία εγγράφεται απευθείας στο συνοδευτικό σχόλιο, ενώ διάφορες τροπικότητες της εικόνας (πολύ γρήγορο μοντάζ, εικόνες που τρεμοπαίζουν, τράβελινγκ μέσα στα γραφεία του Πέντε) δημιουργούν μια “κινηματογραφική αίσθηση”:

Ένας ξέφρενος μαραθώνιος, πρόσωπα σκληρά, ένα σενάριο που επιτρέπει όλα τα χτυπήματα, αυτό είναι το σήριαλ της δημιουργίας του Πέντε. Εναρκτήριο λάκτισμα τον τελευταίο χρόνο...

Antenne 2. 7 Μαρτίου 1986.

3 Οι σεναριοποιήσεις (4)

- Στο επόμενο παράδειγμα απομονώνεται ένας από τους “ήρωες” του συμβάντος και στη συνέχεια εντάσσεται σε μια αφήγηση όπου η ρητορική παίζει σημαντικό ρόλο (ελλείψεις, έμφαση, μεταφορές, κατακλείδες):

Ο Jean-Michel, ο βασικός πρωταγωνιστής –δεκάδες χιλιάδες χιλιόμετρα οδήγησης στο ενεργητικό του– κλαίει.

Φλας μπακ.

Ένα τέταρτο πρωύτερα, δύο αστυνομικοί διευθυντές και αρκετοί εργάτες με στολές άνοιξαν ένα πέρασμα στο τελευταίο μπλόκο της Καέν πάνω στον αυτοκινητόδρομο A13.

Ο Jean-Michel δεν έχει αποφασίσει να τα παρατήσει, αλλά πρέπει να παραμερίσει, γιατί πίσω του οι συνάδελφοι κορνάρουν.

Λύγισαν.

Ένας άγγλος φορτηγατζής, βλέποντας αυτή την εικόνα της εσπευσμένης αναχώρησης, αποδίδει τιμές στον γάλλο φορτηγατζή.

Εννιά μέρες αγώνα, οι τελευταίες λέξεις, οι τελευταίες απειλές που ξεθωριάζουν.

Με μια κουρασμένη κίνηση του χεριού του ο Jean-Michel κλείνει την πόρτα. Είναι 10.30'. Ξαναπαίρνει τους δρόμους. Είναι η δουλειά του.

Antenne 2. Ιούλιος 1992.

3 Οι σεναριοποιήσεις (5)

- Στο παράδειγμα που ακολουθεί ο ρεπόρτερ (σε απευθείας μετάδοση) δεν έχει να δώσει πραγματικές πληροφορίες κι όμως, στη διάρκεια του δελτίου, το στούντιο πολλές φορές θα του επιτρέψει να παρέμβει:

Ουσιαστικά, Jean-Claude, **καμιά απάντηση μέχρι στιγμής**. Τα τρία μετριοπαθή συνδικάτα, το FO, το CFTC και το Autonome επέστρεψαν στο τραπέζι των συνομιλιών. Βρίσκονται λίγα μόνο λεπτά στο γραφείο του γενικού διευθυντή του RATP (της Αυτόνομης Διαχείρισης Μεταφορών Παρισιού). Έφτασαν με καθυστέρηση και, χωρίς αμφιβολία, εξακολουθούν να είναι θύματα των ίδιων αδιεξόδων που υποχρέωσαν τους κατοίκους του Παρισιού να ταλαιπωρούνται εδώ και μερικές εβδομάδες. **Καμιά απάντηση. Δεν είπαν τίποτε** ξεκινώντας, μπαίνοντας στο γραφείο του γενικού διευθυντή, εδώ μπροστά στους δημοσιογράφους, που είναι πάρα πολλοί.

La Cinq. 7 Δεκεμβρίου 1988.

- **Ο τόνος πέφτει ταυτόχρονα στην αφήγηση**, η οποία όμως δεν έχει καμιά σημασία για την είδηση (αλλά επιτρέπει να διατυπωθεί μια εκτίμηση του ρεπόρτερ για τη συγκεκριμένη κίνηση των απεργών: *θύματα των ίδιων αδιεξόδων*), **και στην απουσία δήλωσης**, η οποία επιτρέπει να εισχωρήσει η αγωνία σε όλο το τηλεοπτικό δελτίο.

3 Οι σεναριοποιήσεις (6)

- Όπως και στην περίπτωση των σεναρίων που ανέλυσε η Cicurel, έτσι και ο Leblanc σημειώνει τη δυνατότητα να **συνδυάζονται πολλά μοντέλα σεναριοποίησης** στην πραγμάτευση του ίδιου συμβάντος.
- Οι δύο βασικοί τρόποι **μετασχηματισμού του ορατού σε συμβάν**, δηλαδή η **αφηγηματοποίηση** και η **παροχή παραδειγμάτων**, μπαίνουν σε λειτουργία χωρίς να αλληλοαναιρούνται.

‘Αφηγηματοποιώ τα γεγονότα’ σημαίνει ότι **τα εισάγω σε μίαν αφήγηση η οποία εδραιώνει μια κατάσταση ισορροπίας, που με τη σειρά της ανατρέπεται μέσα από μια ρωγμή την οποία δημιουργεί ένα προηγούμενο στοιχείο, για να καταλήξει σε μια νέα κατάσταση (ισορροπίας)**, ενώ με την **παροχή παραδειγμάτων** το ρεπορτάζ εξασφαλίζει, μέσω **συνεντεύξεων ή εικόνων γενικού χαρακτήρα**, την αποσαφήνιση αυτού που ειπώθηκε από τον παρουσιαστή.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1)

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
 - Cicurel, F. 1992. “Pre-visibilite des discours journalistiques: a propos d’un evenement catastrophe”, στο Centre de recherches sur la didacticite des discours ordinaires (CEDISCOR), Un lieu d’inscription de la didacticite: les catastrophes naturelles dans la presse quotidienne (Les Carnets du Cediscor 1). Παρίσι: Presses de la Sorbonne Nouvelle, 55–78.
 - Scraton, P. 2003. “Disasters, Reporting Of”, στο D. Johnston (επιμ.), Encyclopedia of International Media and Communications. Σαν Ντιέγκο: Elsevier Science & Academic Press, 419–29.
 - Leblanc, G. 1997. “La typologie des genres”, στο G. Jacquinet & G. Leblanc (επιμ.), Les genres televisuels dans l’enseignement. Παρίσι: Hachette, 35–52.
 - Γιαλαμπούκη, Ε. (2008) Δημοσιογραφικός λόγος και διακειμενικότητα. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ, Φιλοσοφική Σχολή. Τμήμα Φιλολογίας-Τομέας Γλωσσολογίας.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Περικλής Πολίτης.
«Τηλεοπτικός δημοσιογραφικός λόγος. Μοντέλα οργάνωσης των
τηλεοπτικών ειδήσεων». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη
δικτυακή διεύθυνση: http://opencourses.auth.gr/eclass_courses.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

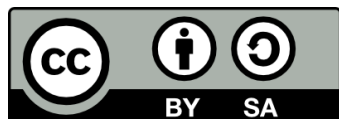
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: <Γιομελάκης Δημήτριος>
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

